

Posudek vedoucího na magisterskou práci Bc. Jany Křest'ánové: Vývoj porodnosti a předškolní péče v České republice po roce 1950

Harmonizace pracovního a rodinného života je v současnosti aktuálním tématem. Důležitým faktorem sladování obou rolí je mimo jiné nabídka dostatečné a kvalitní sítě předškolních zařízení. V České republice se úroveň porodnosti dlouhodobě pohybuje kolem 1,5 živě narozeného dítěte na jednu ženu, v nedávné minulosti i méně. Proto práce zabývající se oběma tématy je dobře zvolená.

Předkládaná magisterská práce je v rozsahu 107 číslovaných stran (z toho přílohy představují 11 stran). Je rozčleněna do osmi kapitol včetně úvodu a závěru. V úvodu autorka nastiňuje zkoumanou problematiku, definuje cíl práce a seznamuje s obsahem jednotlivých kapitol. Ve druhé kapitole jsou podrobně popsány zdroje dat. Třetí kapitola je věnována metodologii. Autorka zde správně začíná definicí živě narozeného dítěte a dále v metodice pečlivě uvádí všechny vzorce použité v práci. Možná by bylo vhodné specifikovat na str. 22, jak se řeší jmenovatel počtu dětí k začátku školního roku (ukazatele týkající se mateřských škol a jeslí), neboť věkové struktury nejsou publikovány k 30. 9. daného roku. V tabulce 1, je uváděn přehled a rozdělení proměnných vstupujících do regresních modelů včetně pracovních kódů, které autorka při technickém zpracování pravděpodobně použila. Domnívám se, že prezentovat pracovní kódy nebylo úplně nutné. V šetření ISSP bylo zavedeno pět vzdělanostních kategorií (v České republice statisticky neobvyklých), proto by bylo vhodné uvést vysvětlivku, jak v tomto šetření byly definovány osoby vyučené a se středním vzděláním bez maturity. Kapitola 4 již začínají vlastní autorské analýzy. Nejdříve je představen vývoj plodnosti od roku 1950 dodneška. Autorka zde vyčerpávajícím způsobem a na základě dostupných ukazatelů a studia relevantní literatury nastiňuje vývojové a strukturální trendy plodnosti. Kapitola je vyvážená, pokud jde o využití adekvátních analytických nástrojů i o doprovodný kontextový text. Specifická subkapitola 4.3 je věnována postižení změn pomocí dekompozičních technik, které rozkládaly časové změny v obecné míře plodnosti v souvislosti se změnami věkové struktury žen a intenzit (měr plodnosti podle věku) a to jak ve sledu sousedních kalendářních let, tak v desetiletých obdobích. Další dekompozice se týkala změn podle rodinného stavu, pořadí narozených dětí i časování plodnosti. Část práce, až do této čtvrté kapitoly včetně lze nazvat demograficko-analytickou. Další (druhá) část magisterské práce je věnována faktorům plodnosti s akcentem na předškolní péči. Autorka správně začíná s diskusí literatury týkající se úvah k nízké plodnosti a uvádí v této souvislosti nejznámější teorie: teorii racionální volby, teorii individualizace a kulturní změny a teorii hodnoty dětí a redukce nejistoty. V šesté kapitole je podán podrobný výklad o vývoji předškolní péče a finančních nákladů na dítě od roku 1950 do současnosti. Jedná se o velmi cenný dokumentační, ilustrativní a analytický materiál shromážděný z různých zdrojů dobře strukturovaný a kvalitně komentovaný. V neposlední řadě autorka zařadila sedmou kapitolu věnovanou postojům na základě dvou výběrových šetření Generations and Gender Survey (GGS) a International Social Survey Programme (ISSP). Byly vybrány otázky, které souvisely s úrovní harmonizace profesního a rodinného života a s rozdělením rolí muže a ženy. Autorka nejdříve správně začíná s deskriptivními charakteristikami (frekvenční tabulky průměrných skóru). Shrnující pohled na diferencující činitele zkoumaných otázek byl pak řešen metodou ordinální logistické regrese, která nepatří k nejobvykleji používaným. Tato volba autorce umožnila postihnout gradient souhlasu či nesouhlasu s daným výrokiem a lépe tak analyzovat zkoumanou problematiku než při užití průměrných skóru jako závisle proměnné nebo komplikovaných výstupů polytomické logistické regrese. Metoda ordinální logistické regrese je správně použita, autorka testuje vhodnost modelu

(paralelnost linií) a pod každou tabulkou jsou vysvětlivky pro snadné porozumění výsledkům. Odhadnuté parametry jsou správně interpretovány. Výsledky potvrdily, že v České republice ženy zastávají liberálnější postoje než muži, a že ve starším věku jsou lidé konzervativnější.

Předložená magisterská práce Bc. Jany Křesťanové řeší dnes aktuální a živé téma. Práce je logicky strukturovaná a má širší záběr. Je velmi dobře stylisticky napsaná a doložená rozsáhlou odbornou literaturou. Autorka dobře zvládla náročnější analytické metody. Technicky je velmi dobře provedena s hezkými grafickými výstupy. Neobsahuje téměř žádné nedostatky. Hodnotíme-li ji jako celek lze ji označit jako nadstandardní. Splňuje všechny požadavky kladené na magisterské práce, a proto ji doporučuji k obhajobě

Formální nedostatky:

s. 12 poslední odstavec: *Změny porodnosti a její směřování k nízkým hodnotám jsou samozřejmě důsledkem mnoha faktorů. V první řadě je třeba si uvědomit, že nejde jen o změnu samotné intenzity plodnosti, ale také o početnost ženské populace.* V tomto kontextu je vhodnější použít v první větě místo termínu porodnosti změny počtů narozených.

Str. 19 označení pravděpodobnosti zvětšování rodiny se standardně používá s indexem dole, tj. a_i

str. 23 *Pokud je vysvětlovaná proměnná spojitá, volí se metoda lineární regrese, pokud není spojitá, používá se model logistické regrese.* To není úplně přesné, například Poissonova regrese také nemá spojitou závisle proměnnou.

Prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.